

N á v r h

Akčný plán

**na realizáciu Konceptie environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých stupňoch škôl
v SR a v systéme celoživotného vzdelávania**

(Akčný plán výchovy a vzdelávania k TUR v SR)

Akčný plán na realizáciu Konceptie environmentálnej výchovy a vzdelávania vo všetkých stupňoch škôl v SR a v systéme celoživotného vzdelávania vychádza z „Akčného plánu trvalo udržateľného rozvoja v SR na roky 2005-2010“¹ z ktorého vyplýva potreba implementácie princípov a cieľov trvalo udržateľného rozvoja (ďalej len TUR) do dlhodobých ekonomických a spoločenských stratégií. Predkladaný akčný plán je preto vlastne akčným plánom vzdelávania a výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju na všetkých stupňoch škôl a v celoživotnom vzdelávaní v Slovenskej republike (ďalej len „Akčný plán VVTUR“), pretože zložka environmentálna bola doplnená aj zložkami smerujúcimi na výchovu a vzdelávanie k TUR, t.j. pilierom ekonomickým a sociálnym. Z uvedeného akčného plánu TUR na roky 2005 - 2010 pre oblasť školstva a celoživotného vzdelávania vyplývajú nasledovné úlohy, ktoré spolu s inými úlohami akčného plánu vytvárajú komplexný rámec podporujúci trvalo udržateľný rozvoj SR:

1. Dokončenie reformy základného a stredného školstva s dôrazom na reformy obsahu vzdelávania všetkých stupňov.

Ide o jeden zo základných predpokladov zabezpečenia dlhodobej konkurencieschopnosti Slovenska. Prvým krokom je však zabezpečenie potrebnej legislatívy pre takúto premenu. Ide o prijatie nového zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon), ktorý stanoví nové princípy, ciele a podmienky, za ktorých sa výchova a vzdelávanie má uskutočňovať, pôjde o inováciu obsahu, metód a foriem výchovy a vzdelávania. Jedným z opatrení plnenia tohto akčného plánu bolo aj zriadenie poradného orgánu Ministerstva školstva SR a Ministerstva životného prostredia SR – **Komisie pre výchovu a vzdelávanie k TUR v SR** (ďalej len Komisia VVTUR). Tento nadrezortný orgán má plniť aktuálne úlohy v oblasti výchovy a vzdelávania k TUR a spolupracovať s Radou vlády SR pre TUR. Okrem toho tento orgán dostal uznesením vlády SR č. 574/2005 splnomocnenie na vypracovanie „**Konceptie environmentálnej výchovy a vzdelávania vo všetkých stupňoch škôl v SR a v systéme celoživotného vzdelávania**“, ktorá bola schválená ministrom školstva SR a ministrom životného prostredia SR v júli 2006, a na vypracovanie predkladaného akčného plánu.

2. Dlhodobá vedná a technická politika

¹ Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR na roky 2005-2010, schválený uznesením vlády SR č. 574/2005

V súvislosti s reformou vedy a techniky v SR sa požaduje v rámci „**Dlhodobého zámeru vednej a technickej politiky do r. 2015**“ určiť základné smery pre realizáciu štátnej vednej a technickej politiky v základnom výskume, aplikovanom výskume a experimentálnom vývoji v súlade s princípmi TUR.

3. Zvýšenie kvality a efektívnosti vysokého školstva

V súvislosti s touto úlohou sa zdôrazňuje **významné postavenie vysokých škôl** v kontexte dosahovania cieľov TUR.

4. Celoživotné vzdelávanie na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Koncepcia celoživotného vzdelávania vychádza z materiálu Európskej komisie Memorandum o celoživotnom vzdelávaní sa² a je v súlade so strategickými dokumentmi zameranými na oblasť vzdelávania a zamestnanosti. Jednotlivé **ciele koncepcie sú v súlade so základnými princípmi TUR v oblasti celoživotného vzdelávania.**

5. Príprava ľudských zdrojov na implementáciu udržateľného rozvoja do rozhodovania štátnych orgánov SR

Implementácia zásad a cieľov udržateľného rozvoja v podmienkach SR vytvára potrebu dlhodobého vzdelávania štátnych zamestnancov na všetkých úrovniach. Systematické vzdelávanie v oblasti TUR by malo byť zamerané na lepšie pochopenie základných dokumentov udržateľného rozvoja v SR, ako aj medzinárodných dokumentov, ktoré ukladajú záväzky SR.

6. Implementovanie základných princípov udržateľného rozvoja do učebných osnov na všetkých stupňoch škôl v SR a v systéme celoživotného vzdelávania

Je potrebné, aby sa zabezpečilo implementovanie výučby, filozofie a základných princípov udržateľného rozvoja do učebných osnov všetkých stupňov škôl v SR a v systéme celoživotného vzdelávania. Pritom je potrebné zohľadniť dynamický vývoj v oblasti udržateľného rozvoja a flexibilné prispôsobovanie vzdelávania týmto novým podmienkam.

7. Zabezpečenie implementácie „Stratégie EHK OSN pre výchovu k udržateľnému rozvoju“³ (ďalej len Stratégia EHK) do vzdelávacieho procesu

Stratégia EHK je príspevkom k Rámcu pre návrh implementačného programu pre Desaťročie výchovy pre udržateľný rozvoj, ktorý prijala organizácia OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO). Stratégia EHK by mala tiež podporovať implementáciu princípu 10

² Memorandum o celoživotnom vzdelávaní sa (Brusel, november 2000)

³ Stratégia EHK OSN pre výchovu k trvalo udržateľnému rozvoju bola prijatá na stretnutí ministrov školstva a životného prostredia členských krajín EHK OSN vo Vilniuse 17.- 18. marca 2005. Mandát na vytvorenie Stratégie vychádza z vyhlásenia ministrov životného prostredia predneseného EHK OSN na piatom zasadnutí Konferencie „Životné prostredie pre Európu (Kyjev, máj, 2003).

deklarácie o životnom prostredí a rozvoji (Rio de Janeiro), Aarhuského dohovoru⁴, cieľov rozvoja Deklarácie Milénia OSN⁵ a dohovoru o Kvalitnej výchove⁶.

Zavedenie Stratégie EHK do vzdelávacieho procesu stanovuje tieto **hlavné ciele**:

- a) zabezpečiť, aby mechanizmus politiky, normatívno-právna báza a organizačné rámce podporovali presadenie VVTUR,
- b) presadiť trvalo udržateľný rozvoj prostredníctvom formálneho, neformálneho vzdelávania a informálneho učenia,
- c) získanie schopnosti u pedagógov zakomponovať TUR do svojej výučby,
- d) zabezpečiť dostupnosť vhodných vyučovacích prostriedkov a učebno-metodických pomôcok pre VVTUR,
- e) podporovať výskum a vývoj v oblasti VVTUR,
- f) upevňovať spoluprácu v oblasti VVTUR na všetkých úrovniach v rámci regiónu EHK OSN.

Obsah Stratégie EHK, ako záväzok vlády SR k implementácii princípov a cieľov TUR do národných programov vzdelávania, je premietnutý do národnej koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých stupňov škôl SR a v celoživotnom vzdelávaní obyvateľstva.

Zo Stratégie EHK vyplývajú v rámci evalvácie a časového plánu tri dôležité fázy implementácie:

Fáza I (do r. 2007): vytvorenie pevného základu na začatie s implementáciou (ide najmä o preskúmanie súčasnej politiky, právnych a organizačných rámcov, finančných mechanizmov a vzdelávacích činností, ako aj odhalenie prekážok a nedostatkov).

Fáza II (do r. 2010): implementácia ustanovení Stratégie EHK by mala byť v plnom prúde, krajiny by mali preskúmať pokrok dosiahnutý pri implementácii ich príslušných národných stratégií a v prípade potreby ich revidovať.

Fáza III (do r. 2015 a ďalej): krajiny by mali dosiahnuť značný pokrok v implementácii výchovy k udržateľnému rozvoju.

Predkladaný akčný plán je v súlade s uvedenými hlavnými cieľmi Stratégie EHK, ktoré sa dotýkajú výchovy a vzdelávania k TUR. Stanovuje nasledovné členenie jednotlivých aktivít:

A. Prierezové opatrenia pre Komisiu VVTUR

B. Úlohy v oblasti výchovy a vzdelávania k TUR v regionálnom školstve a v oblasti ďalšieho vzdelávania

C. Úlohy v oblasti prípravy na budúce povolanie na vysokých školách,

⁴ Dohovor EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a práve na spravodlivosť v záležitostiach životného prostredia (Aarhus, 1998).

⁵ Deklarácia Milénia OSN, generálne zhromaždenie, 8. plenárne zasadnutie, 2000.

⁶ Spoločné komuniké ministrov školstva, 32. Generálna konferencia UNESCO, 2003.

Akčný plán orgánom štátnej správy ukladá úlohy, orgánom regionálnej a miestnej samosprávy a mimovládnyh organizáciám formuluje odporúčania, ktoré im umožnia zapojiť sa do procesu výchovy a vzdelávania k TUR.

A. PRIEREZOVÉ OPATRENIA PRE KOMISIU VVTUR :

1. **Komisia VVTUR**, ktorá je poradným orgánom MŠ SR a MŽP SR, plní koncepčné, kontrolné a koordinačné úlohy pri realizácii a monitorovaní implementácie Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania vo všetkých stupňoch škôl v SR a v systéme celoživotného vzdelávania schválenej v júli 2006 na ministerskej úrovni MŠ SR a MŽP SR a akčného plánu VVTUR v SR.

Zodpovedá : Komisia VVTUR,

Spolupráca: MŠ SR, MŽP SR, ostatné dotknuté ÚO ŠS, samospráva, MVO

Termín: priebežne

2. Pre úspešné plnenie úloh v akčnom pláne je potrebné zabezpečiť dostatočné inštitucionálne postavenie komisie VVTUR.

Zodpovedá : MŠ SR, MŽP SR

Spolupráca: Národný koordinátor pre TUR, Rada vlády pre TUR

3. Pre zabezpečenie plnenia úloh v akčnom pláne vytvorí komisia VVTUR pracovné skupiny, do ktorých ~~môžu byť prizvaní ďalší odborníci zo škôl a praxe~~ budú prizývaní nominovaní zástupcovia ostatných gestorov jednotlivých kapitol Agendy 21 a ukazovateľov TUR v SR.

Zodpovedá : Komisia VVTUR,

Spolupráca: MŠ SR, MŽP SR, ostatné dotknuté ÚO ŠS, samospráva, MVO

4. **Komisia VVTUR** plní tieto ďalšie úlohy:

- a) Zabezpečuje rozpracovanie jednotlivých opatrení a aktivít Akčného plánu výchovy a vzdelávania k TUR na celoštátnej, rezortnej, ako aj regionálnej a miestnej úrovni. Komisia VVTUR spolupracuje pri realizácii a priebežnom hodnotení plnenia akčného plánu s inštitúciami v rezorte MŠ SR a MŽP SR, ostatnými dotknutými ÚO ŠS, s orgánmi samosprávy na všetkých stupňoch, vysokými školami, pracoviskami SAV a mimovládnymi neziskovými organizáciami.
- b) V dvojročných cykloch hodnotí a monitoruje pomocou vytvorených pracovných skupín plnenie aktivít Akčného plánu VVTUR.
- c) Rozpracúva pomocou pracovných skupín akčný plán do realizačných krokov na príslušných úrovniach.

- d) Zabezpečuje zohľadnenie Akčného plánu VVTUR pri tvorbe a realizácii ostatných miestnych, regionálnych, národných a nadnárodných programov a programov zahraničnej spolupráce v oblasti VVTUR.
- e) Monitoruje stav informačného systému pre implementáciu TUR a jeho využívanie na všetkých stupňoch škôl SR, ako aj v celoživotnom vzdelávaní obyvateľstva, a predkladá návrhy na jeho zlepšenie.
- f) Monitoruje stav a odbornú úroveň programov a záväzných programov pre TUR v SR.
- g) Organizuje pravidelné konferencie k VVTUR v nadväznosti na národné konferencie environmentálneho vzdelávania a výchovy, ako verejné prezentácie a spätnú väzbu plnenia aktivít Akčného plánu VVTUR.
- h) Vypracuje návrh postupu, ktorým sa bude monitorovať a hodnotiť úspešnosť napredovania, vrátane vypracovania relevantného súboru indikátorov (kvalitatívnych aj kvantitatívnych).
- i) Úzko spolupracuje s národným koordinátorom pre TUR v SR a Radou vlády SR pre TUR prostredníctvom svojich zástupcov v Rade.

Zodpovedá: Komisia VVTUR

Spolupráca: MŠ SR, MŽP SR, ostatné dotknuté ÚO ŠS, národný koordinátor pre TUR v SR, Rada vlády pre TUR, samospráva, SAV, MVO

Termín: trvale

B. ÚLOHY V OBLASTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA K TUR V REGIONÁLNO M ŠKOLSTVE A V OBLASTI ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA

Teoretický model implementácie TUR do predškolských zariadení, základných a stredných škôl vychádza z nasledovnej schematickej paradigmy:

Model vychádza zo Stratégie EHK OSN pre výchovu k TUR, z ktorej vyplýva potreba vypracovania rámcová národná stratégia. Vypracovaná „Konceptia“ je súčasťou strategických dokumentov, ako aj jej akčný plán, ktorý obsahuje opatrenia zoskupené do príbuzných úloh. Pre ich plnenie a realizáciu je ustanovená pracovná skupina environmentálnej komisie pri MŠ SR a MŽP SR. Ciele implementácie budú zabezpečené nasledovným spôsobom:

- zvýšenie poznatkovej úrovne v oblasti TUR poskytnú globálne a regionálne databázy včlenené do učebných osnov v základných a stredných školách ako súčasťi povinného predmetu ekológia tak na všeobecných, ako aj na odborných školách,
- inovované nadpredmetové osnovy environmentálne minimum budú rozšírené o ekonomický aspekt, sociálny aspekt a o regionálnu dimenziu,
- lokálna problematika bude podporená výsledkami projektového vyučovania, integráciou prieskumu a výskumu pedagogických pracovníkov VŠ, stredoškolskou odbornou

činnosťou, spoluprácou s vedeckými, odbornými pracoviskami, územno - plánovacou dokumentáciou,

- povinnosťou učiteľa predmetov týkajúcich sa lokálnej problematiky TUR bude rozširovanie databázy s podielom práce žiakov, študentov ako súčasť riešených projektov a vypracovávanie regionálnych materiálov k učebniciam,
- z dôvodu veľkého časového zaťaženia žiakov nebude vyčleňovaný pre TUR osobitý predmet,
- obsah regionálnej problematiky bude realizovaný konzultáciami s využitím internetu.

K tematickým celkom budú vypracovávané študijné materiály, učebnice, pracovné listy a zabezpečený informačný systém TUR. Integrácia a interdisciplinarita, nadpredmetovosť a holistický prístup bude zabezpečovaný alternatívnymi formami (projektovým vyučovaním, výučbovými programami za využitia výpočtovej techniky). V súčasných podmienkach preplneného obsahu a rozsahu denného vyučovania nie je zatiaľ potrebná časová rezerva na alternatívne formy. Čas bude získaný využitím moderných médií, využitím a možnosťami IKT, možnosťou blokových sústredení, efektívnym využitím centier a stredísk rezortov MŠ SR, MŽP SR (strediská environmentálnej výchovy, centrá voľného času, centrá MVO).

V uvedených strediskách bude výchova a vzdelávanie k TUR zabezpečovaná profesionálnymi odborníkmi. Ráta sa s možnosťou ich využitia ako stáleho konzultačného strediska pre alternatívne formy školskej a mimoškolskej výchovy. Výber alternatívnej formy povinného zostavenia programu školy pre TUR bude v kompetencii riaditeľa školy. V spolupráci s učiteľmi, so školskou radou a rodičmi zohľadní už realizované školské aktivity v oblasti EV, environmentálneho zdravia a v rôznych projektoch. Programy výchovy a vzdelávania k TUR budú podliehať oponentúre odborníkov, budú monitorované a kontrolované pracovnou skupinou Komisie VVTUR a transparente uvádzané v informačnom systéme výchovy a vzdelávania k TUR. Motiváciou bude vyhodnocovanie a finančná podpora úspešne prebiehajúcich programov s možnosťou grantovej podpory.

Implementácia výchovy a vzdelávania k TUR bude monitorovaná, v dvojročných cykloch vyhodnocovaná s možnosťou využitia jej výsledkov ako spätnej väzby pri realizácii dynamického modelu národného programu výchovy a vzdelávania k TUR v SR.

Pre oblasť regionálneho školstva a ďalšieho vzdelávania je potrebné:

- a) Zaisťiť legislatívne podmienky pre prácu koordinátora EV (výchovy a vzdelávania k TUR) pre predškolské zariadenia, základné a stredné školy v SR a následne jeho činnosť na školách.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: KŠÚ, ŠPÚ, MPC, riaditelia škôl

Termín: september 2008

- b) Pri príprave štátneho rozpočtu zapracovať príslušnými ministerstvami (MŠ SR a MŽP SR) a ústrednými orgánmi štátnej správy výdavky potrebné na výchovu a vzdelávanie k TUR. Obdobne sa odporúča pokračovať aj na nižších stupňoch riadenia a tiež riaditeľom škôl SR plánovať

neinvestičné a investičné prostriedky na výchovu a vzdelávanie k TUR. V súlade s návrhom prihladať na pridelenie prostriedkov nevládnym neziskovým organizáciám.

Zodpovedá: MŠ SR , MŽP SR

Spolupráca: Ministerstvo financií SR, MVO

Termín: každoročne

- c) Vyhľadávať, sprostredkovať a využívať pri financovaní aktivít Akčného plánu a koncepcie možnú spoluprácu s podporou zahraničných zdrojov vrátane štrukturálnych fondov, najmä ESF, pri plnení úloh AP vyplývajúcich z medzinárodných dohôd, spolupracovať s Ministerstvom financií na vytvorení potrebných podmienok.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: Ministerstvo financií SR, MŽP SR

Termín: trvale

- d) Pripraviť podmienky pre realizáciu projektov podporovaných zo zdrojov EÚ (štrukturálne fondy, najmä Európsky sociálny fond) zameraných na výchovu a vzdelávanie k TUR.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: MŽP SR

Termín : trvale

- e) Zvýšiť podiel programov rozličných pracovných oblastí vzdelávania a osvedy k TUR v spolupráci s OSN.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: Ministerstvo zahraničných vecí, MŽP SR, Slovenská komisia pre UNESCO

Termín: trvale

- f) Vytvoriť podmienky pre zavedenie princípov a cieľov TUR do riadenia a prevádzky škôl a školských zariadení.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: MŽP SR, SAŽP, samospráva, MVO

Termín : trvale

Ďalšie aktivity Akčného plánu, vyplývajúce z Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania vo všetkých stupňoch škôl v SR a v systéme ďalšieho vzdelávania.

1. Opatrenie: Určenie základných princípov TUR pre všetky typy, stupne škôl.

Aktivity :

- Vyčlenenie obsahu a rozsahu diferencovanej databázy poznatkov pre implementáciu TUR do formálneho, neformálneho vzdelávania a informálneho učenia

Zodpovedá: MŠ SR, MŽP SR

Spolupráca: ostatné dotknuté ÚO ŠS, ŠPÚ, VŠ a SAV, MVO

Termín: august 2008

2. Opatrenie: *Vypracovanie programov a učebných osnov k výchove a vzdelávaniu k TUR pre predškolské zariadenia, základné školy a stredné školy, prípadne základné umelecké školy a školské zariadenia.*

Aktivity:

- Vypracovanie a inovácia programov a učebných osnov, dopracovanie environmentálneho minima o ekonomický, sociálny aspekt a dopracovanie regionálnych aspektov v holistickom prepojení TUR.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: ŠPÚ, MŽP SR, MVO

Termín: august 2008

3. Opatrenie: *Doplnenie a aktualizácia učebníc o problematiku výchovy TUR v zmysle inovovaných učebných osnov.*

Aktivity:

- Vypracovanie nových učebníc doplnených o aspekt výchovy k TUR, inovácia environmentálnej výchovy diferencovane pre všetky druhy a typy škôl, doplnenie edukačných materiálov s využitím moderných informačných technológií.
- Využitie a podpora netradičných foriem vo výchovno - vzdelávacom procese (napr. projektové vyučovanie s prepojením na informačné technológie, internet).
- Vytvorenie podmienok pre informačný systém edukácie v TUR s využitím programov lokálnej a regionálnej poznatkovej databázy.

Zodpovedá: MŠ SR, ŠVS

Spolupráca: VŠ, ŠPÚ, MŽP SR, samospráva, riaditelia škôl, MVO

Termín: trvale

4. Opatrenie: *Vypracovanie didaktických postupov transformácie vyučovacieho procesu, stanovenie možností využitia alternatívnych foriem*

Aktivity:

- Vypracovanie a realizácia didaktických postupov, stupňov, foriem edukácie s využitím moderných princípov, alternatívnych možností (napr. experiment, terénne práce, projektové vyučovanie, výukové programy podporované počítačom, blokové vyučovanie) pre potreby výchovy a vzdelávania k TUR pre všetkých druhy a typy škôl.

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: ŠPÚ, VŠ a SAV, MŽP SR, MVO

Termín: december 2008

5. Opatrenie: *Využitie moderných informačných technológií za účelom zefektívnenia vyučovacieho procesu, sprístupnenie a používanie informačných systémov vytvorených v rezortoch MŠ SR, MŽP SR (SAŽP), MZ SR a iných informačných portálov.*

Aktivity:

- Intenzívne využívanie internetu na školách, vytvorenie školských sietí.
- Získavanie schopností u pedagógov pracovať s modernými informačnými médiami.

- Zabezpečenie dostupnosti vhodných vyučovacích prostriedkov a učebno – metodických pomôcok pre výchovu a vzdelávanie TUR.
- Zabezpečenie tvorby a distribúcie edukačných materiálov a programov v oblasti TUR v spolupráci s informačným systémom MŽP SR, MZ SR.
- Vytvorenie elektronických knižníc na všetkých druhoch a typoch škôl a zabezpečenie ich využívania žiakmi (využitie pracovných listov, metodických pokynov, videotéky filmov s možnosťou samoštúdia v oblasti edukácie k TUR).

Zodpovedá: MŠ SR

Spolupráca: MŽP SR, MZ SR, ŠPÚ, MPC, Strediská environmentálnej výchovy, MVO

Termín : priebežne

6. Opatrenie: *Vzdelávanie učiteľov, koordinátorov výchovy a vzdelávania k TUR prostredníctvom ich ďalšieho vzdelávania*

Aktivity:

- Zabezpečenie ďalšieho vzdelávania učiteľov, riadiacich pracovníkov a koordinátorov k TUR formou krátkodobých školení, kurzov v oblasti TUR pomocou tradičných a alternatívnych foriem.
- Umožnenie akreditovaného vzdelávania formou ďalšieho vzdelávania v oblasti TUR.
- Zabezpečenie ďalšieho vzdelávania prostredníctvom vzdelávacích aktivít akreditovaných ministerstvom školstva.
- Umožnenie využívať informačný systém vzdelávania k TUR (elektronické knižnice, internet, e-learning).

Zodpovedá: MŠ SR,

Spolupráca: MPC, ŠPÚ, VŠ, riaditelia škôl, MVO

Termín: trvale

7. Opatrenie: *Transformácia, efektívne využitie stredísk environmentálnej výchovy SAŽP, MVO a centier voľného času.*

Aktivity:

- Využitie stredísk environmentálnej výchovy MŽP SR, centier voľného času MŠ SR, centier environmentálneho vzdelávania mimovládnych organizácií pre školskú a mimoškolskú výchovu a vzdelávanie v oblasti TUR.
- Umožnenie realizácie mimoškolských aktivít v oblasti TUR pre všetky druhy a typy škôl formou súťaží, blokového a projektového vyučovania.
- Poskytovanie celoročných konzultácií pre učiteľov, koordinátorov TUR.
- Vytvorenie finančných, legislatívnych, personálnych predpokladov pre integrované využívanie stredísk EV, CVČ, environmentálnych stredísk MVO.

Zodpovedá: MŠ SR, MŽP SR

Spolupráca: MVO, MPC, riaditelia škôl

Termín: trvale

8. Opatrenie: *Zabezpečiť spoluprácu VŠ, pracovísk SAV, rezortných výskumných ústavov (ŠPÚ, SAŽP) pre prípravu programov pre výchovu a vzdelávanie k TUR.*

Aktivity:

- Využitie výskumných projektov a programov realizovaných organizáciami, inštitúciami v rámci formálneho, neformálneho vzdelávania a informálneho vzdelávania, vytvorenie spolupráce organizácií v rezorte školstva a životného prostredia za účelom skvalitnenia ponuky odborných materiálov pre výchovu a vzdelávanie v oblasti TUR.
- Legislatívne a organizačne zabezpečiť spoluprácu predškolských zariadení, základných a stredných škôl s vysokými školami, štátnou správou, verejnou správou, samosprávami a MVO (*zabezpečiť tok informácií, vytvorenie informačného systému a jeho manažment pre účastníkov implementácie akčného plánu*).

Zodpovedá: MŠ SR, MŽP SR

Spolupráca: ostatné dotknuté ÚO ŠS, VŠ, KŠÚ, samospráva, riaditelia škôl, MVO

Termín : priebežne

V oblasti ďalšieho vzdelávania je ďalej potrebné

1. Zabezpečovať odborné environmentálne vzdelávanie zamestnancov štátnej správy, verejnej správy a samosprávy doplnené zložkami smerujúcimi k VVTUR.
Zodpovedá: MŽP SR a zodpovedné rezorty
Spolupráca: VŠ, SAV, ZMOS, ÚM SR
Termín : priebežne
2. Vykonávať školiacu a prednáškovú činnosť, zameranú na environmentálnu legislatívu a problematiku životného prostredia a VVTUR pre odbornú, priemyselnú a podnikovú sféru.
Zodpovedá: MŽP SR
Spolupráca: VŠ, samospráva, zodpovedné rezorty, zamestnávateľské zväzy, profesné asociácie a komory
Termín : priebežne
3. Vykonávať environmentálnu osvetu pre širokú laickú verejnosť.
Zodpovedá: MŽP SR
Spolupráca: MŠ SR, ostatné dotknuté ÚO ŠS, VŠ, MVO
Termín : priebežne
4. Zabezpečovať spoluprácu príslušných rezortov pri tvorbe a aktualizácii koncepčných a vecných dokumentov, týkajúcich sa environmentálnej výchovy a vzdelávania doplnené o TUR.
Zodpovedá: MŽP SR, MŠ SR
Spolupráca: VŠ, PRO príslušných zodpovedných rezortov, samospráva, MVO
Termín : priebežne
5. Zabezpečovať manažment informačného systému k implementácii TUR do školskej výchovy a celoživotného vzdelávania obyvateľstva.
Zodpovedá: MŽP SR, MŠ SR
Spolupráca: VŠ, PRO, ostatné dotknuté ÚO ŠS, národný koordinátor pre TUR v SR, Rada vlády pre TUR, samospráva, SAV, MVO
Termín : priebežne

6. Vytvárať podmienky na získavanie prostriedkov z národných, medzinárodných a iných zdrojov pre subjekty pôsobiace v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania a VVTUR a jeho propagácie a osvetu.

Zodpovedá: MŽP SR, MŠ SR

Spolupráca: ostatné dotknuté ÚO ŠS

Termín : priebežne

7. Posilniť kooperáciu pri vytváraní a využívaní informačných zdrojov o environmentálnej výchove a vzdelávaní a VVTUR.

Zodpovedá: MŽP SR, MŠ SR

Spolupráca: VŠ, PRO, ostatné dotknuté ÚO ŠS, národný koordinátor pre TUR v SR, Rada vlády pre TUR, samospráva, SAV, MVO

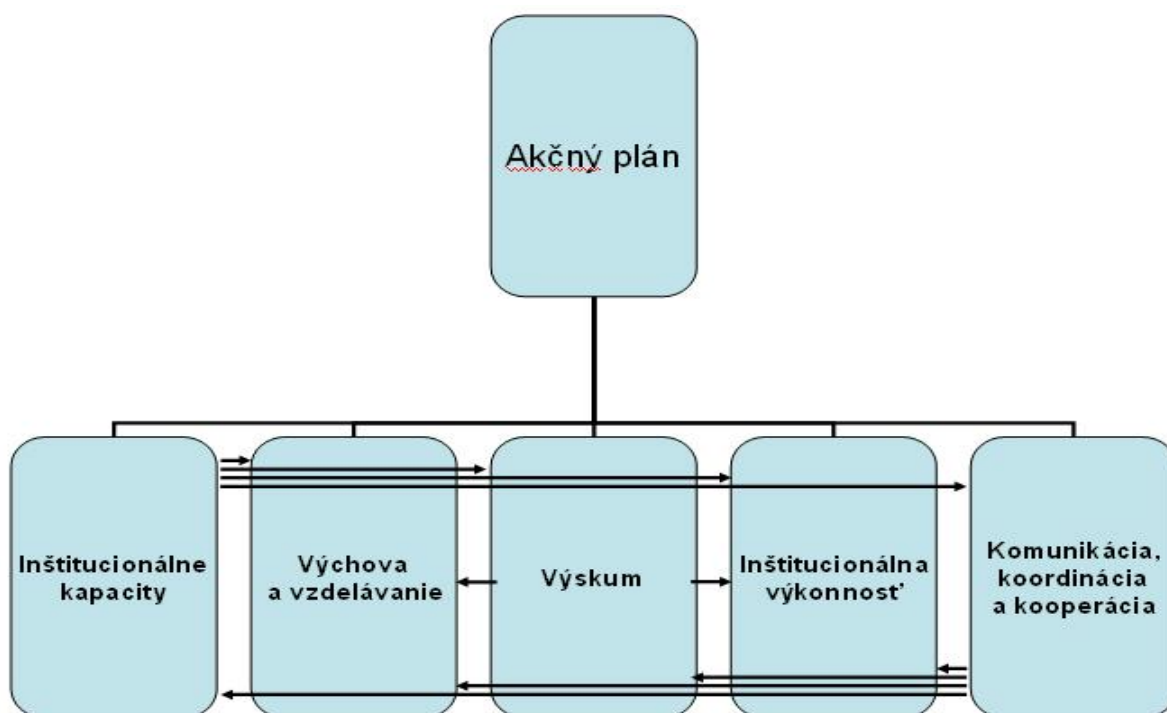
Termín : priebežne

C. ÚLOHY V OBLASTI VYSOKÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU

Z aspektu výchovy a vzdelávania k udržateľnému rozvoju majú vysoké školy dominantné postavenie v príprave odborných, vedeckých a pedagogických pracovníkov.

Jednotlivé navrhované opatrenia sú rozdelené do navrhovaných fáz implementácie Stratégie EHK na r. 2005 až 2015. V návrhoch opatrení v rámci I. fázy sa plne rešpektujú očakávané konferencie ministrov, na ktorých sa plánuje rokovať aj o problematike výchovy a vzdelávania k TUR (napr. **Európska konferencia ministrov zodpovedných za vzdelávanie na vysokých školách** – Londýn, máj 2007; **ministerská konferencia „Životné prostredie pre Európu“** - Belehrad, október, 2007 a ďalšie)

Akčný plán pre vysoké školy je rozdelený do piatich hlavných pilierov (subplánov)

- a) **Inštitucionálne kapacity pre zabezpečenie implementácie Stratégie EHK v rámci vysokých škôl na Slovensku** – cieľom je dobudovanie potrebných inštitucionálnych kapacít

pre plnenie stanovených a opatrení a zabezpečenie koordinácie plnenia Stratégie EHK s ďalšími súvisiacimi medzinárodnými záväzkami SR.

- b) **Výchova a vzdelávanie** – cieľom je vypracovať kritériá pre skvalitnenie výchovy a vzdelávania k TUR a integrovanie tejto problematiky do predmetov všetkých študijných odborov s využitím inovatívnych metód výučby na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia.
- c) **Výskum** – pôjde predovšetkým o posilnenie vzájomnej spolupráce univerzít a ďalších vysokoškolských inštitúcií, ústavov SAV a ďalších výskumných ústavov v rámci Slovenska a posilnenie medzinárodnej spolupráce v rámci úloh zameraných na rozvoj nových didaktických metód a prístupom k VVTUR.
- d) **Inštitucionálna výkonnosť** – cieľom je posilniť partnerskú spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými subjektmi v rámci vysokých škôl (s dôrazom na zapojenie študentov) a zlepšiť ich riadenie a prevádzku. Vysoké školy sa usilujú vypracovať taký manažment riadenia svojich organizácií (a súvisiacich zariadení), aby sa stali „trvalo udržateľnými univerzitami / vysokými školami“ (viď princípy Lüneburskej deklarácie a ďalších iniciatív asociácií vysokých škôl)
- e) **Komunikácia, koordinácia a kooperácia**, ktorá sa bude realizovať v dvoch hlavných oblastiach:
 1. **Vzájomná spolupráca vysokých škôl s ďalšími typmi škôl a inštitúcií v SR zabezpečujúcimi celoživotné vzdelávanie** – cieľom je vzájomne si odovzdávať najlepšie dosiahnuté praktické skúsenosti, pomoc vysokých škôl pri zavádzaní „zelených – trvalo udržateľných“ škôl, organizovanie letných škôl pre učiteľov základných a stredných škôl („rekvalifikácia“ učiteľov), spolupráca na príprave učebníc, učebných materiálov, prípadových štúdií a pod. Dôležitou úlohou bude vytvorenie „portálu – informačnej siete“ s informáciami o výchove a vzdelávaní k TUR, o pozitívnych výsledkoch „zelených vysokých škôl“, vyššie zapojenie slovenských vysokých škôl do medzinárodných sietí / asociácií podporujúcich TUR, účinnejšia spolupráca s ďalšími subjektmi (výskumné a vývojové inštitúcie, MVO a pod.)
 2. **Posilnenie partnerskej spolupráce s miestnou komunitou / regiónom** – cieľom je postupne rozšíriť spoluprácu vysokých škôl s miestnou komunitou, miestnymi podnikateľmi a ďalšími subjektmi a podieľať sa na komunitných / regionálnych projektoch podporujúcich TUR a zavádzajúcich miestnu Agendu 21.

Etapa I (do roku 2007):

a) Inštitucionálne kapacity:

1. Vypracovať správu o súčasnom stave inštitucionálneho zabezpečenia VVTUR a zavádzania princípov TUR do manažmentu slovenských univerzít a ďalších vysokých škôl, ústavov SAV a externých vzdelávacích inštitúcií. Túto správu ako iniciatívny materiál pripraviť k termínu konferencie ministrov zodpovedných za vysoké školstvo v krajinách zúčastňujúcich sa na bolonskom procese (plánovaný termín a miesto rokovania: máj, 2007, Londýn)
2. Vytvoriť skupinu združujúcu vysoké školy – napr. ako poradný orgán Slovenskej rektorskej konferencie pre VVTUR, ktorá by slúžila ako orgán komunikácie smerom ku školám.
3. Vytvoriť v rámci nadrezortnej Komisie pre VVTUR poradnú skupinu pre vysoké školy pre oblasť výchovy a vzdelávania k TUR a zavádzania princípov TUR do manažmentu vysokých škôl (vytváranie tzv. „trvalo udržateľných“, resp. „zelených“ vysokých škôl), v ktorej by boli delegovaní zástupcovia verejných, súkromných a štátnych vysokých škôl z radov učiteľov a študentov. *Poradná skupina by pracovala predovšetkým formou internetovej konferencie a poskytovala by pre potreby MŠ SR aktuálne informácie.*
4. Vypracovať návrh finančných mechanizmov. Jednou z prvých úloh by malo byť pripravenie Národného projektu pre plnenie kľúčových úloh akčného plánu. *(pozn. Návrh finančného mechanizmu by už mohol byť súčasťou Akčného plánu. Z tohto hľadiska by bolo vhodné so zástupcami SEI dohodnúť perspektívu národného projektu - priamo zadaného Ministerstvom školstva).*
5. Identifikovať strategické dokumenty, právne predpisy a vzdelávacie aktivity týkajúce sa vysokých škôl, do ktorých je potrebné premietnuť požiadavky Stratégie EHK a Akčného plánu. V tomto bode sa zároveň identifikujú predpokladané / očakávané bariéry a riziká, ktoré je možné predpokladať v procese implementácie požiadaviek Stratégie EHK a pripravovať sa návrhy opatrení na ich elimináciu.

b) Výchova a vzdelávanie

1. Vypracovať kritériá pre skvalitnenie výchovy a vzdelávania k TUR v rámci vysokoškolského štúdia.
2. Vypracovať návrh postupu, ktorým sa bude hodnotiť úspešnosť napredovania a spolu s postupom vypracovať relevantný súbor indikátorov (kvalitatívnych aj kvantitatívnych), relevantný pre vysokoškolské štúdium.

c) Výskum

1. Posilniť vedecký výskum a vývoj v oblasti TUR. Tento výskum orientovať do dvoch častí:
 - 1.1 Výskumná činnosť vysokých škôl a ústavov SAV v súlade s prioritami prechodu spoločnosti k TUR.
 - 1.2 Pedagogický / metodický výskum zameraný na výchovu a vzdelávanie k TUR v daných disciplínach, ktorý sa premietne do piliera výchovy a vzdelávania nielen na vysokých školách, ale v rámci všetkých oblastí celoživotného vzdelávania.

d) Inštitucionálna výkonnosť

1. Posilniť partnerskú spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými subjektmi v rámci vysokých škôl.
2. Pripraviť a realizovať pilotné projekty „Trvalo udržateľné vysoké školy“ na vybraných vysokých školách s cieľom dosiahnuť vyššiu environmentálnu a sociálnu výkonnosť.

e) Komunikácia, koordinácia a kooperácia

1. Identifikovať významné subjekty zainteresované do implementácie Stratégie EHK a vzájomne zosúladiť navrhované opatrenia v rámci všetkých typov škôl a externých vzdelávacích inštitúcií, resp. v rámci celoživotného vzdelávania.
2. Vytvoriť podľa potreby (pre formálne, neformálne a informálne formy vzdelávania) spoločné prierezové ad hoc pracovné skupiny (z domácich a zahraničných odborníkov) zamerané na rozpracovanie a sledovanie procesu plnenia jednotlivých úloh vyplývajúcich z požiadaviek implementácie Stratégie EHK v podmienkach vysokých škôl.
3. Posilniť informálne formy učenia (napr. úpravou programovej skladby vo verejnoprávných médiách a jej rozšírením o vzdelávacie programy z problematiky výchovy a vzdelávania k TUR).
4. Rozšíriť spoluprácu vysokých škôl s miestnou komunitou, miestnymi podnikateľmi a ďalšími subjektmi s cieľom spolupráce na komunitných / regionálnych projektoch podporujúcich TUR a zavádzajúcich miestnu Agendu 21.

Zodpovedný za úlohy v rámci I. etapy: MŠ SR

Spolupráca: rektori VŠ, dekaní fakúlt, SRK, študentské stavovské organizácie, ústavy SAV a ďalšie externé vzdelávacie organizácie, samospráva

Termín: jún, 2007 (vybrané úlohy dôležité pre ministerskú konferenciu v Londýne sa budú realizovať v termíne do marca / apríla 2007)

Etapa II (do roku 2010):

a) Inštitucionálne kapacity:

1. Vypracovať návrh opatrení na III. etapu
2. Postupne vytvárať Rady pre trvalo udržateľnú univerzitu / vysokú školu“ v rámci všetkých vysokých škôl

b) Výchova a vzdelávanie

- 1) Posilniť a rozšíriť interdisciplinárne / prierezové formy vysokoškolského štúdia a vo zvýšenej miere podporovať integrovanie problematiky TUR do relevantných predmetov.
- 2) Postupne zaviesť výučbu problematiky TUR na všetky slovenské vysoké školy a externé vzdelávacie inštitúcie doktorandského štúdia. Povinne v 1. stupni zaviesť samostatný predmet

venovaný tejto problematike alebo túto problematiku integrovať do vybraných predmetov študijného programu.

- 3) V rámci nových, ako aj všetkých priebežných akreditácií študijných odborov požadovať zahrnutie (integrovanie) problematiky TUR aspoň v rámci jedného predmetu v rámci všetkých stupňov vysokoškolského štúdia

c) Výskum

1. Vytvoriť databázu vedeckých, výskumných a technických projektov (domácich a zahraničných) z problematiky TUR súvisiacich s implementáciou Stratégie EHK a vyhodnotiť ich výsledky z hľadiska potrieb VVTUR.
2. Zaviesť ocenenie pre študentov / študentské organizácie / študentských vedeckých iniciatív pri podpore TUR, zaviesť cenu za najlepšiu učebnicu venovanú problematike TUR, resp. problematike súvisiacej a podporujúcej TUR a cenu za najlepšiu bakalársku / diplomovú / dizertačnú prácu venovanú problematike TUR.

d) Inštitucionálna výkonnosť

1. Zvýšiť počet slovenských vysokých škôl zapojených do programu COPERNICUS-CAMPUS, ktorý predstavuje sieť európskych univerzít s cieľom odovzdávať si poznatky a skúsenosti v oblasti TUR. V súčasnosti už viac ako 320 univerzít a ďalších vysokých škôl z 38 krajín podpísalo COPERNICUS Chartu pre TUR (z tohto sú iba 3 univerzity zo Slovenska).
2. Postupne rozšíriť a zavádzať projekt „Trvalo udržateľné univerzity“ na ďalšie vysoké školy. Zavádzať systémy environmentálneho manažérstva na vysokých školách a pravidelne vykonávať environmentálne audity.
3. Rozšíriť zoznam indikátorov na monitorovanie, napr. aj o výpočet „ekologickej stopy“ pre každú vysokú školu.
4. Zaviesť ocenenie „Zelená univerzita / vysoká škola“ pre univerzity alebo iné vysoké školy, ktoré efektívne zavádzajú proaktívne a inovatívne postupy pri VVTUR, ako aj pri praktickom uplatňovaní princípov TUR v manažmente univerzity / vysokej školy (minimalizácia odpadov, separácia odpadov, racionálne systémy dopravy, zverejňovanie environmentálnych informácií o vysokej škole a pod.) – vypracovanie tzv. miestnej AGENDY 21.
5. Preskúmať dosiahnutý pokrok pomocou stanoveného postupu a navrhovaných indikátorov, v prípade potreby aktualizovať alebo upraviť opatrenia a postupy v Akčnom pláne.

e) Komunikácia, koordinácia a kooperácia

1. Vybudovať a technicky zabezpečiť fungujúcu sieť vysokoškolských pracovísk, ústavov SAV a ďalších externých vzdelávacích inštitúcií s cieľom podporiť výmenu vedeckých poznatkov, dobrých skúseností z problematiky TUR, a to v oblasti výučby, výskumu a vývoja a posilnenia interdisciplinárneho prístupu pri inovácii doterajších a zavádzaní nových predmetov orientovaných na TUR a pri zavádzaní princípov TUR do manažmentu vysokých škôl.
2. Spolupracovať na projektoch rozširovania siete „trvalo udržateľných stredných a základných škôl“.
3. Ďalej rozširovať spoluprácu vysokých škôl s miestnou komunitou, miestnymi podnikateľmi a ďalšími subjektmi.
4. Zorganizovať Medzinárodnú konferenciu venovanú implementácii Stratégie EHK vo výchove a k TUR na vysokých školách, ústavov SAV a ďalších externých vzdelávacích inštitúcií a vedeckému výskumu v oblasti TUR.

Zodpovedný za úlohy v rámci II. etapy: MŠ SR

Spolupráca: rektori VŠ, dekaní fakúlt, SRK, študentské stavovské organizácie, ústavy SAV a ďalšie externé vzdelávacie organizácie, samospráva

Termín: do roku 2010

Etapa III (do roku 2015):

1. Dosiahnuť významný pokrok v implementácii výchovy a vzdelávania k TUR v podmienkach vysokých škôl a všetkých externých vzdelávacích inštitúcií.

2. Preskúmať dosiahnutý pokrok pomocou stanoveného postupu a navrhovaných indikátorov, v prípade potreby aktualizovať alebo upraviť opatrenia a postupy v Akčnom pláne.

Zodpovedný za úlohy v rámci III. etapy: MŠ SR

Spolupráca: rektori VŠ, dekáni fakúlt, SRK, študentské stavovské organizácie, ústavy SAV

Termín: do roku 2015

Doplnenie – návrhy spoločných trvalých úloh:

1. V rámci grantovej agentúry KEGA priebežne zaraďovať témy súvisiace so zavedením výučby problematiky trvalo udržateľného rozvoja na všetkých stupňoch škôl
2. V rámci VEGA projektov, ako aj v rámci projektov APVV podporovať projekty, ktoré riešia interdisciplinárne vedecké témy v rámci problematiky trvalo udržateľného rozvoja.